

Nr 12.

Ankom till riksdagens kansli den 30 maj 1930 kl. 11 m.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 12, i anledning av första kammarens beslut över motion, I: 70, angående reducering och reglering av vattenfallsstyrelsens taxor för elektrisk kraft åt landsbygden.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 70, har herr *Larsson, Johan August, m. fl.* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla, att åtgärder för en reducering och reglering av vattenfallsstyrelsens taxor för till landsbygden levererad elektrisk kraft i huvudsaklig överensstämmelse med en motionen bifogad utredning vidtagas och att därvid särskild hänsyn toges till de s. k. bygdetaxorna samt att återbetalning av redan erlagda konjunkturtillägg måtte ske.

Motionen.

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Första kammarens andra tillfälliga utskott, till vilket motionen hänvisades, avgav — efter att hava tagit del av ett av vattenfallsstyrelsen avgivet yttrande över den med ifrågavarande motion likalydande motionen II: 172 — utlåtande, nr 10, över motionen. Däri lämnade utskottet till en början en redogörelse för behandlingen vid 1926—1929 års riksdagar av då väckta motioner ifråga om vattenfallsstyrelsens landsbygdstaxor, varefter utskottet anförde följande:

*Första kam-
marens andra
tillfälliga
utskott.*

Av den ovan lämnade redogörelsen framgår, att av vattenfallsstyrelsen tillämpade taxor för leverans av elektrisk kraft till landsbygden under en följd av år varit föremål för klagomål och stark kritik från därav berörda konsumentgrupper. I viss mån har vattenfallsstyrelsen undan för undan tillmötesgått de elektriska distributionsföreningarnas önskemål om lägre kraftpris. Det väsentligaste steget i sådan riktning togs i och med avskaffandet av den s. k. 10- och 25-örestaxan och dess ersättande med 1923 års rabattaxa. Ej heller denna tillfredsställde emellertid förbrukarnas krav på ett energipris så avvägt, att det möjliggjorde ett ekonomiskt utnyttjande av den elektriska kraften, varför nya krav på taxereglering alltjämt framfördes såväl ute i landet som genom motioner i riksdagen. De i ämnet väckta motionerna hava, såsom av det föregående framgår, icke föranlett någon åtgärd från riksdagens sida, men vattenfallsstyrelsen har dock vid olika tillfällen funnit sig föranlåten att vidtaga mindre modifika-

tioner i landsbygdstaxan i för kraftförbrukarna gynnsam riktning. Från stora delar av den till statens kraftverk anslutna landsbygden kräves emellertid ytterligare prisreducering, varvid särskilt framhålles den stora skillnaden mellan det kraftpris, som å ena sidan samhällen och industriföretag och å andra sidan de elektriska distributionsföreningarna å landsbygden ha att erlägga.

Den föreliggande frågan är delvis rätt invecklad och vid dess bedömande hava olika var för sig berättigade synpunkter gjort sig gällande. Å ena sidan är det obestriddigt, att det energipris, som landsbygdens distributionsföreningar fått betala, varit för dem synnerligen betungande och att priset fortfarande, trots de nedsättningar, som ägt rum, på ett mycket kännbart sätt trycker förbrukarna av den till landsbygden levererade kraften, och detta så mycket mera som distributionsföretagen samtidigt ha att dragas med andra betydande kostnader i form av strömförluster och egna dyrbara anläggningar. I samband härmed må jämväl erinras om det svåra ekonomiska läge, vari jordbruket sedan länge befinner sig. Å andra sidan kan emellertid ej bortses från kravet på, att statens kraftverk böra drivas så, att de såvitt möjligt lämna ett tillfredsställande ekonomiskt resultat.

Vad den sistnämnda sidan av saken angår må emellertid framhållas, att statens vattenfallsverks räntabilitet år från år förbättrats. Särskilt gäller detta i fråga om de driftfärdiga verken i mellersta och västra Sverige, varifrån landsbygdskraften huvudsakligen levereras. För år 1928, det senaste år, för vilket officiella siffror föreligga, lämnade de fullt driftfärdiga kraftverken en förräntning av i medeltal 6.15 %. För Trollhättans kraftverk uppgick förräntningen till 6.60 % och för kraftverken i Älvkarleby, Motala och Västerås med Västra stamlinjen till 6.88 %. Om hänsyn tages ej blott till de räntegivande rörelsegrenarna utan även till det kapital, som nedlagts i vattenfall, som inköpts såsom reserv för framtida behov men icke utbyggt, samt i sådana anläggningar, som äro under utbyggnad men ännu icke giva avkastning, uppgår förräntningen för statens kraftverk i dess helhet till 5.59 %.

Nu anförda siffror giva vid handen, att en sänkning av kraftpriset — utan åsidosättande av statens ekonomiska intresse — är möjlig, om det, såsom utskottet håller före, kan anses, att det nuvarande priset alltför hårt trycker vissa abonnentgrupper.

Jämväl synes böra tagas under allvarligt övervägande, huruvida icke en prisreducering skulle kunna åstadkommas genom en avskrivning å det bokförda värdet av statens kraftverks distributionsanläggningar för landsbygden i huvudsaklig överensstämmelse med vad taxekommittén på sin tid föreslog. Även frågan, huruvida de nuvarande kraftkonsumenterna skäligen böra genom det pris, som uttages för den levererade energien, förränta de avsevärda kapital, som ännu icke lämna någon avkastning, torde böra tagas under omprövning.

De senaste årens stora prisfall på jordbruksprodukter har i hög grad förminskat jordbrukets förmåga att bära hittillsvarande höga driftskostnader, varför det enligt utskottets mening skulle vara synnerligen önskvärt, om staten

utan att eftersätta sunda affärsprinciper kunde bereda jordbruket och den under tryckta ekonomiska förhållanden levande lantbefolkningen någon lättnad genom en reducering av priset å den till landsbygden levererade elektriska kraften. Och enligt utskottets mening föreligga även möjligheter för vidtagandet av åtgärder i dylik riktning.

Utan att ingå på frågan om olika taxeformer har utskottet därför funnit sig böra biträda motionärernas förslag om en framställning i ämnet till Kungl. Maj:t.

Vad slutligen angår det i motionen framförda kravet på återbetalning av de konjunkturtillägg, som de elektriska kraftdistributionsföretagen i vissa fall måst betala, synes en sådan återbäring vara så vanskelig att genomföra och förbunden med så svåröverskådliga konsekvenser av olika slag, att utskottet icke ansett sig kunna nu förorda en på angivet sätt påyrkad lösning av denna fråga, som tidigare behandlats av taxekommittén.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att första kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för en reducering och reglering av vattenfallsstyrelsens taxor för till landsbygden levererad elektrisk kraft.

Vid behandlingen i första kammaren av ifrågavarande ärende beslöt kammaren bifalla ett under överläggningen framställt yrkande, att första kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida, i vad mån och under vilka förhållanden en reducering och reglering av vattenfallsstyrelsens taxor för till landsbygden levererad elektrisk kraft kunde och borde vidtagas.

Första kammarens beslut.

Andra kammaren, som delgivits första kammarens beslut, har hänvisat ärendet till sitt fjärde tillfälliga utskott.

Inom andra kammaren hade av herr *Johansson* i Fårekulla *m. fl.* väckts en med den förstakammarmotion, för vars behandling redogörelse lämnats här ovan, likalydande motion, nr 172, vilken hade hänvisats till andra kammarens fjärde tillfälliga utskott.

Motionen II: 172.

Över sistnämnda motion avgav andra kammarens fjärde tillfälliga utskott utlåtande, nr 7, av samma lydelse som första kammarens andra tillfälliga utskotts ovannämnda utlåtande nr 10.

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 7. Utskottet.

Till utlåtandet hade fogats en reservation, i vilken yrkats, att utskottets utlåtande bort erhålla följande lydelse: Reservation.

Av den ovan lämnade redogörelsen framgår, att utskottet vid åtskilliga tillfällen tidigare framhållit vikten för jordbruksnäringen av att erhålla elektrisk kraft så billigt och efter så väl avvägda taxor som möjligt. Men utskottet har samtidigt efter ingående prövning av frågan funnit, att vattenfallsstyrelsen även sökt tillgodose nämnda önskemål och undan för undan sänkt priset på den till landsbygden levererade kraften i den mån det varit möjligt utan åsido-

sättande av kravet på skälig förräntning av det i rörelsen nedlagda kapitalet. Senast vid föregående års riksdag ansåg sig utskottet med stöd av utvecklingen dittills kunna utgå ifrån, att vattenfallsstyrelsen jämväl i fortsättningen komme att i möjligaste mån tillgodose önskemålet om ett förbilligande av landsbygds-kraften. Denna förhoppning har även visat sig väl grundad, då såsom av vattenfallsstyrelsens yttrande i ärendet framgår nya prisreduceringar vidtagits fr. o. m. ingången av innevarande år, så att genomsnittspriset för samtliga landsbygdsdistributionsföretag för år 1930 beräknas bliva 7.4 öre per kilowatt-timme eller c:a 42 % lägre än 1922 års kraftpris.

Utvecklingen visar alltså enligt utskottets mening, att skäl alltjämt icke föreligga för ett ingripande från riksdagens sida i motionens syfte. Samtidigt kan utskottet icke underlåta att framhålla, att de aktstycken, på vilka förevarande motion i allt väsentligt bygger, i betänklig grad lida brist på den vederhäftighet, som ovillkorligen måste fordras hos uppgifter avsedda att läggas till grund för ett ingripande i en fråga så ömtålig och samtidigt så svår att allsidigt bedöma som den här förevarande.

Givet är å ena sidan, att varje ekonomisk lättnad, som för närvarande kan beredas jordbruksnäringen, är synnerligen eftersträfvansvärd, men å andra sidan måste man hava blicken öppen för att den väg, som motionärerna i sådant syfte anvisat, innebärande ett frångående av hittills tillämpade affärsprinciper, skulle gagna endast en del av jordbruket och därtill utan någon som helst prövning, huruvida denna indirekta statshjälp skulle komma dem tillgodo, beträffande vilka hjälpåtgärder skulle vara mest motiverade och av behovet påkallade. Någon möjlighet torde icke föreligga för statsmakterna att — utan direkt subvention — för de stora grupper av jordbrukare, som taga sitt behov av elektrisk energi från privata kraftföretag, åstadkomma någon sänkning av kraftpriset, vilket pris för övrigt icke torde i genomsnitt understiga det pris, som vattenfallsstyrelsens abonnenter ha att erlägga.

Med det anförda har utskottet ingalunda velat göra gällande, att det över huvud taget icke är möjligt att redan nu ytterligare sänka statens kraftverks pris på elektrisk energi. En sådan sänkning skulle givetvis kunna åstadkommas exempelvis genom ett föreläggande för vattenfallsstyrelsen att vid sina priskalkyler räkna med lägre avkastning å det i rörelsen investerade kapitalet. I samma riktning skulle verka utfärdandet av föreskrift, att rörelsen icke skall förränta det kapital, som är nedlagt i vattenfall, som inköpts såsom reserv för framtida behov men icke utbyggt, samt i sådana anläggningar, som äro under utbyggnad men ännu icke giva avkastning. Jämväl den möjligheten föreligger, att riksdagen anslår särskilda medel för avskrivning å det bokförda värdet av statens kraftverks distributionsanläggningar för landsbygden. I samtliga nu nämnda alternativ kommer man emellertid in på synnerligen viktiga principiella spörsmål, som beröra statens affärsdrivande verksamhet över huvud taget och måste bedömas och prövas i ett vidare sammanhang än som är möjligt inom ramen av den föreliggande motionen.

Då utskottet sålunda funnit sig böra avstyrka motionen ifråga, vill dock utskottet, som alltjämt vidhåller sin tidigare uttalade åsikt beträffande önskvärdheten av att landsbygdkraften levereras så billigt som möjligt, även nu uttala den förväntningen, att vattenfallsstyrelsen i fortsättningen liksom hittills kommer att inrikta sina strävanden på ett tillgodoseende av berörda önskemål.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Kammaren biföll den till utskottets ifrågavarande utlåtande fogade reservationen och beslöt alltså, att motionen icke skulle till någon kammarens åtgärd föranleda.

*Andra
kammarens
beslut.*

Utskottet vidhåller alltjämt den uppfattning, som kommit till uttryck i utskottets utlåtande, nr 7, i anledning av motionen II: 172, nämligen att en utredning rörande vattenfallsstyrelsens taxor för till landsbygden levererad elektrisk kraft är önskvärd, varför utskottet får hemställa,

Utskottet.

att andra kammaren måtte biträda första kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 30 maj 1930.

På utskottets vägnar:

ELOF LINDBERG.

Närvarande: herrar *Lindberg, Sandberg, Wachtmeister* och *Andersson* i Löbbo, fru *Nordgren* samt herrar *Svensson* i Högsjöhult, *Waldem, Ahl, Olsson* i Österbo och *Johansson* i Fårekulla.

Reservation

av herrar *Lindberg, Sandberg* och *Andersson* i Löbbo, fru *Nordgren* och herr *Ahl*, vilka ansett att utskottets utlåtande bort vara av följande lydelse:

Av den ovan lämnade redogörelsen framgår, att andra kammaren redan tidigare haft att taga ställning till frågan om en utredning rörande vattenfallsstyrelsens taxor för till landsbygden levererad elektrisk kraft. Under överläggningen i kammaren framställdes bl. a. ett yrkande, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj: t anhålla om utredning, huruvida och i vad mån en reduktion och reglering av vattenfalls-

Utskottet.

styrelsens taxor för till landsbygden levererad elektrisk kraft är möjlig. Detta yrkande, som i allt väsentligt sammanfaller med det yrkande, som nu bifallits av första kammaren och därigenom föranlett, att frågan på nytt underställts andra kammarens prövning, blev emellertid icke bifallet. Då inga som helst nya skäl framkommit, som skulle kunna föranleda ett ändrat ståndpunkts-tagande i den föreliggande frågan, får utskottet hemställa,

att andra kammaren icke måtte biträda första kammarens
i ärendet fattade beslut.
